Justitieutskottets betänkande 1985/86:8

om ändring i brottsbalken (mutbrott) m. m. (prop. 1984/85:117 delvis)

JuU
1985/86:8

Propositionen m. m.

I proposition 1984/85:117 har regeringen (justitiedepartementet) föreslagit riksdagen att anta av lagrådet granskade förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1975:667) om ändring i brottsbalken,
3. lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst,
4. lag om ändring i lagen (1975:689) om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare,
5. lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning,
6. lag om ändring i lagen (1975:1339) om justitiekanslerns tillsyn.

I anslutning till lagförslag 6 påpekas i propositionen att frågan huruvida en motsvarande ändring bör vidtas i lagen (1975:1057) med instruktion för justitieombudsmännen torde få tas upp av vederbörande utskott vid riksdagsbehandlingen.

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1984/85:2976 av Allan Ekström (m), 1984/85:2977 av Elving Andersson (c) och 1984/85:2978 av Eric Hägelmark (fp).

Utskottet har i ett betänkande under våren 1985 (JuU 1984/85:34) behandlat lagförslag 2, som gällde avskaffande av den straffrättsliga särställningen för taxeringsnämndsledamöter, och tre under den allmänna motionstiden år 1984 väckta motioner i samma ämne. I anslutning därtill beslutade utskottet att beträffande ärendet i övrigt inhämta yttrande från konstitutionsutskottet.

Ett yttrande från konstitutionsutskottet har nu inkommit (KU 1985/86:1 y), se *bilaga* till detta betänkande. I yttrandet förklarar sig konstitutionsutskottet inte för närvarande ta ställning till lagförslag 6 eller till de med anledning av propositionen väckta motionerna. Konstitutionsutskottet förutsätter att det kommer att ske en samtidig behandling av lagförslaget och motionerna med frågan om JO:s framtida verksamhet och organisation (jfr förs. 1985/86:6). Beträffande övriga remitterade frågor förklarar sig konstitutionsutskottet inte ha något att erinra.

I detta betänkande behandlar justitieutskottet de i propositionen framlagda lagförslagen 1, 3, 4 och 5. Återstående delar av ärendet avser utskottet att behandla senare.

De nu aktuella lagförslagen har följande lydelse:

1 Förslag till
Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 20 kap. 2 § brottsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
20 kap. 2 §[1]	
Arbetstagare som *mottager*, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, *dömes* för *mutbrott* till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om arbetstagaren begått gärningen innan han erhöll anställningen eller efter det han slutat densamma. Är brottet grovt, *dömes* till fängelse i högst sex år.	Arbetstagare som *tar emot*, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, *döms* för *mutbrott* till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om arbetstagaren begått gärningen innan han erhöll anställningen eller efter det han slutat densamma. Är brottet grovt, *döms* till fängelse i högst sex år.
Vad i första stycket sägs om arbetstagare äger motsvarande tillämpning på	Vad i första stycket sägs om arbetstagare äger motsvarande tillämpning på
1. ledamot av styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten eller till kommun, landstingskommun, kommunalförbund, kyrklig samfällighet, allmän försäkringskassa *eller till någon sådan arbetsgivare som avses i 1 kap. 1 § 3 lagen (1976:600) om offentlig anställning*,	1. ledamot av styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten eller till kommun, landstingskommun, kommunalförbund, *församling*, kyrklig samfällighet *eller* allmän försäkringskassa,

2. den som utövar uppdrag som är reglerat i författning,
3. krigsman eller annan som fullgör lagstadgad tjänsteplikt,
4. den som utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts utövar myndighet och
5. den som i annat fall än som avses i 1–4 på grund av förtroendeställning såsom sysloman eller eljest fått att för annan sköta rättslig eller ekonomisk angelägenhet eller öva tillsyn å skötseln av sådan angelägenhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

[1] Senaste lydelse 1982: 102.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1966: 413) om vapenfri tjänst

Härigenom föreskrivs att 19 § lagen (1966: 413) om vapenfri tjänst skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 §[1]	
Befogenhet att meddela vapenfri tjänstepliktig tillrättavisning tillkommer hos staten eller hos kommun anställd civilförsvars-, brand- eller arbetschef i fråga om underställd personal. Med kommuner likställs landstingskommuner, kommunalförbund, församlingar, kyrkliga samfälligheter, allmänna försäkringskassor *och sådana arbetsgivare som avses i 1 kap. 1 § 3 lagen (1976:600) om offentlig anställning.*	Befogenhet att meddela vapenfri tjänstepliktig tillrättavisning tillkommer hos staten eller hos kommun anställd civilförsvars-, brand- eller arbetschef i fråga om underställd personal. Med kommuner likställs landstingskommuner, kommunalförbund, församlingar, kyrkliga samfälligheter *och* allmänna försäkringskassor.

Innan någon meddelar tillrättavisning, skall han vid förhör med den felande lämna denne tillfälle att förklara sig.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

[1] Senaste lydelse 1982: 104.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1975: 689) om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1975: 689) om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	1 §[1]
Denna lag äger tillämpning på tolk och översättare som anlitas av myndighet eller annat organ som utövar verksamhet för vars fullgörande staten eller kommun svarar samt på tolk och översättare som genomgått av regeringen eller av förvaltningsmyndighet som regeringen bestämmer föreskriven prövning. Med kommuner likställs landstingskommuner, kommunalförbund, församlingar, kyrkliga samfälligheter, allmänna försäkringskassor *och sådana arbetsgivare som avses i 1 kap. 1 § 3 lagen (1976:600) om offentlig anställning.*	Denna lag äger tillämpning på tolk och översättare som anlitas av myndighet eller annat organ som utövar verksamhet för vars fullgörande staten eller kommun svarar samt på tolk och översättare som genomgått av regeringen eller av förvaltningsmyndighet som regeringen bestämmer föreskriven prövning. Med kommuner likställs landstingskommuner, kommunalförbund, församlingar, kyrkliga samfälligheter *och* allmänna försäkringskassor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

[1] Senaste lydelse 1982: 105.

Lag om ändring i lagen (1976: 600) om offentlig anställning

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 1 §, 14 kap. 6 och 8 §§ och 16 kap. 7 § samt rubriken till 14 kap. lagen (1976: 600) om offentlig anställning[1] skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
13 kap.	
1 §	
Inledes enligt denna lag förfarande, som syftar till att *ålägga arbetstagare disciplinpåföljd eller till att* avskeda *honom, eller vidtages åtgärd för att anställa åtal mot honom,* får *arbetstagaren* avstängas från arbetet, *om gärningen i fråga kan antagas medföra avskedande. Sådan avstängning får dock ej gälla för längre tid än till dess frågan om avskedande har prövats slutligt.*	*Inleds* enligt denna lag *ett* förfarande, som syftar till att avskeda *en arbetstagare,* får *han* avstängas från arbetet. *Vidtas en åtgärd för att anställa åtal mot en arbetstagare, får han avstängas från arbetet, om gärningen i fråga kan antas medföra uppsägning eller avskedande.* *En avstängning enligt första eller andra stycket gäller längst till dess anställningen upphör.*
14 kap.	
Handläggningen av frågor som avses i 10—13 kap.	**Handläggningen av *vissa* frågor som avses i *7 och* 10—13 kap.**
6 §	
Har åtgärd vidtagits för att anställa åtal mot arbetstagare, får ärende om avskedande på grund av gärningen i fråga *ej* avgöras, förrän ansvarsfrågan har prövats slutligt.	Har åtgärd vidtagits för att anställa åtal mot *en* arbetstagare, får *ett* ärende om *uppsägning eller* avskedande på grund av gärningen i fråga *inte* avgöras, förrän ansvarsfrågan har prövats slutligt.
8 §	
Beslutas avstängning enligt 13 kap. 1 §, skall frågan om avskedande snarast *tagas upp till prövning.* Vid avgörandet av denna fråga skall prövas huruvida avstängningen skall bestå.	Beslutas avstängning enligt 13 kap. 1 §, skall frågan om *uppsägning eller* avskedande snarast *prövas.* Vid avgörandet av denna fråga skall *också* prövas huruvida avstängningen skall bestå.
16 kap.	
7 §	
Bestämmelserna om skadestånd i 38, 41 och 42 §§ lagen (1982: 80) om anställningsskydd skall tillämpas, om en myndighet i ärenden om disciplinansvar, avskedande, avstäng-	Bestämmelserna om skadestånd i 38, 41 och 42 §§ lagen (1982: 80) om anställningsskydd skall tillämpas, om en myndighet i ärenden om *uppsägning,* disciplinansvar, avske-

[1] Lagen omtryckt 1982: 100.

ning eller läkarundersökning bryter mot någon av följande bestämmelser:

1. 14 kap. 1 eller 3–9 §,
2. 15 kap. 3, 4 eller 7 §,
3. föreskrifter enligt 13 kap. 4 § om handläggning av ärende om avstängning eller läkarundersökning,
4. föreskrifter som avses i 15 kap. 3 eller 6 §.

dande, avstängning eller läkarundersökning bryter mot någon av följande bestämmelser:

1. 14 kap. 1 eller 3–9 §,
2. 15 kap. 3, 4 eller 7 §,
3. föreskrifter enligt 13 kap. 4 § om handläggning av ärende om avstängning eller läkarundersökning,
4. föreskrifter som avses i 15 kap. 3 eller 6 §.

I fråga om avvikelser i kollektivavtal från vad som sägs i 41 § lagen om anställningsskydd tillämpas 2 § andra stycket samma lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

Vad som sägs i 13 kap. 1 § i dess nya lydelse om avstängning från arbetet på grund av gärningar, som kan antas medföra uppsägning, gäller inte beträffande gärningar som har begåtts före ikraftträdandet.

I fråga om uppsägningar som har skett före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

Utskottet

Förslagen i propositionen till ändringar i brottsbalken, lagen om vapenfri tjänst, lagen om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare och lagen om offentlig anställning grundar sig på tjänsteansvarskommitténs slutbetänkande (Ds Ju 1983:7) Tjänsteansvar i offentlig verksamhet och på en i justitie- och civildepartementen i maj 1984 upprättad promemoria Vissa ändringar i 20 kap. brottsbalken m. m. samt på remissbehandling av dem.

I fråga om brottsbalken (BrB) innebär förslaget bl. a. att ledamöter hos styrelser m. m. hos sådana arbetsgivare som omfattas av arbetsgivarbegreppet i 1 kap. 1 § 3 lagen om offentlig anställning (LOA) utesluts från den personkrets som omfattas av bestämmelsen om mutbrott i 20 kap. 2 § BrB. De arbetsgivare det här gäller är rättssubjekt med mer eller mindre starkt uttalad offentligrättslig karaktär eller anknytning, t. ex. Svenska institutet, Stockholms internationella fredsforskningsinstitut, Stiftelsen Riksutställningar, Svenska språknämnden. En motsvarande ändring föreslås i lagen om vapenfri tjänst och lagen om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare.

Förslagen till ändringar i LOA innebär bl. a. att ett ärende om uppsägning på grund av brott inte skall få avgöras förrän ansvarsfrågan har blivit slutligt prövad. Arbetstagaren skall dock – till skillnad från vad som för närvarande gäller enligt LOA – under tiden kunna avstängas från arbetet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1986.

Utskottet finner inte anledning till erinran mot de föreslagna lagändringarna.

I fråga om utvidgningen av möjligheterna att avstänga en arbetstagare från arbetet vill utskottet dock för tydlighets skull notera följande.

I propositionen uttalar föredragande statsrådet (s. 23) att utvidgningen

avser fall där arbetstagaren har begått ett brott eller en tjänsteförseelse som kan antas medföra uppsägning. Av den föreslagna lagtexten (13 kap. 1 § andra stycket LOA) framgår att det här enbart är fråga om sådana gärningar från en arbetstagares sida som leder till åtgärd för att anställa åtal, dvs. brott. Avsikten är sålunda att tjänsteförseelser som inte tillika utgör brott – såsom hittills – skall kunna leda till avstängning endast i avskedandefall (13 kap. 1 § första stycket). Huruvida möjligheterna till avstängning bör utvidgas till att avse även andra fall är en fråga som torde få övervägas i vanlig ordning i det fortsatta lagstiftningsarbetet på området.

Tidpunkten för ikraftträdandet av de föreslagna lagändringarna bör bestämmas till den 1 april 1986.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen antar det genom proposition 1984/85:117 framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 april 1986,

2. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 april 1986,

3. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1975:689) om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 april 1986,

4. att riksdagen antar det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1976:600) om offentlig anställning, dock med den ändringen att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 april 1986.

Stockholm den 3 december 1985

På justitieutskottets vägnar

Arne Nygren

Närvarande: Arne Nygren (s), Hans Pettersson i Helsingborg (s), Björn Körlof (m), Helge Klöver (s), Ulla-Britt Åbark (s), Sven Munke (m), Lars-Erik Lövdén (s), Hans Göran Franck (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Arne Svensson (m), Birthe Sörestedt (s), Bengt-Ola Ryttar (s) och Bengt Rosén (fp).

Konstitutionsutskottets yttrande 1985/86:1 y

om vissa frågor rörande tjänsteansvaret i offentlig verksamhet m. m. (prop. 1984/85:117 delvis jämte motioner)

Till justitieutskottet

Justitieutskottet har i betänkande JuU 1984/85:34 behandlat ett av de lagförslag (förslag 2) som finns i proposition 1984/85:117 om vissa frågor rörande tjänsteansvaret i offentlig verksamhet m. m. I samband härmed har justitieutskottet hemställt om konstitutionsutskottets yttrande över propositionen i övrigt jämte de med anledning av propositionen väckta motionerna 1984/85:2976 av Allan Ekström (m), 1984/85:2977 av Elving Andersson (c) och 1984/85:2978 av Eric Hägelmark (fp). I motionerna, vari kritik framförs mot gällande ansvarssystem för offentliga tjänstemän m. m., hemställs bl. a. att riksdagen begär att regeringen föranstaltar om utredning av tjänsteansvaret i offentlig verksamhet.

Beträffande förslaget om avskaffande av JK:s skyldighet att förhandla med arbetstagares fackliga organisation före process i en arbetstvist och tjänsteansvarets framtida utformning anser sig konstitutionsutskottet böra avvakta med sitt ställningstagande till behandlingen av JO-utredningens betänkande JO-ämbetet – En översyn (SOU 1985:26). Detta innebär att utskottet inte nu tar ställning till lagförslag 6 i propositionen samt till motionerna rörande tjänsteansvaret i offentlig verksamhet. Utskottet förutsätter att en samtida behandling kommer att ske av lagförslaget och motionerna med frågan om JO:s framtida verksamhet och organisation. Beträffande övriga remitterade frågor har utskottet inte något att erinra.

Stockholm den 24 oktober 1985

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Yngve Nyquist (s), Bertil Fiskesjö (c), Hans Nyhage (m), Sture Thun (s), Anita Modin (s), Börje Stensson (fp), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Bengt Kindbom (c), Nils Berndtson (vpk), Reynoldh Furustrand (s), Elisabeth Fleetwood (m), Ingela Mårtensson (fp), Ove Karlsson (s) och Torgny Larsson (s).

gotab Stockholm 1985 83693